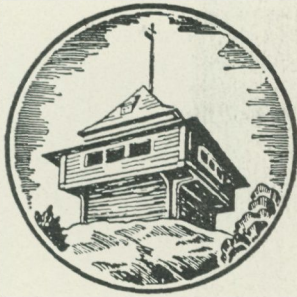

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1958**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1958

Redaktion:

GÖSTA BERG · BENGT BENGTTSSON

Redaktör: Bengt Bengtsson

Omslagsbilden återger ett stycke sidenbrokad, vävd senast 1765 av Abraham Ekstedt. Materialet är silke från "Mulbärs Plantagen vid Lunds Stad". Nordiska museet, Berchska samlingen. Se Ingegerd Henschens uppsats, sid. 47.

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1958
Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

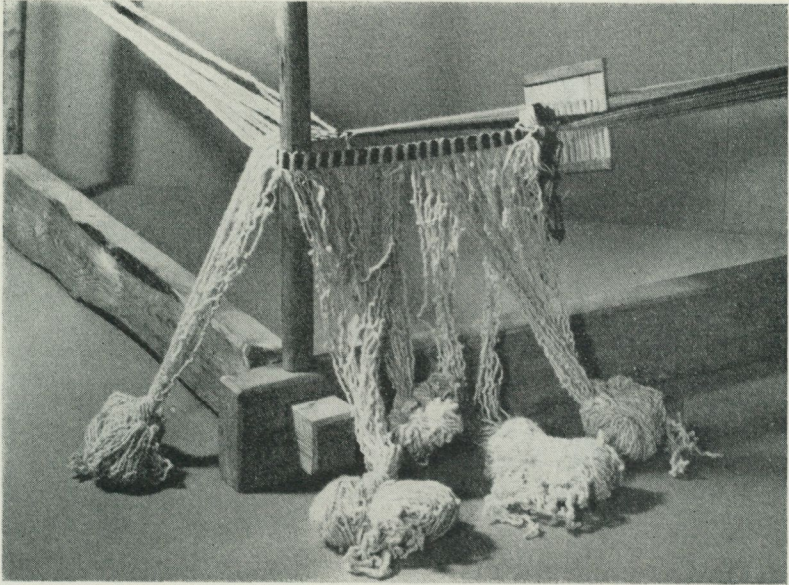
EN "OPSTADGOGN" FRÅN NORDNORGE

av Sofia Danielsson

Ett av allmogeavdelningens märkligare förvärv under 1957 är en norsk "opstadgogn" eller "grenevevgogn", en upprättstående vävstol, med tillhörande varpa. Nordiska museet har tidigare en vävstol och varpa av denna typ, förvärvad 1924. Dessa är beskrivna i en uppsats av Emelie von Walterstorff, En vävstol och en varpa, i *Fataburen* 1928.

Den nyförvärvade vävstolen består av två sidostöttor, som lutar mot en vägg. I stöttornas övre ände finns två urtag i vilka de yttre ändarna av en ca 180 cm lång bom vilar. Vid denna bom är varpen fäst. Varpen hänger lodrätt och sträcket av 20 st stenar, som hänger i två rader. Ovanför stenraderna finns en käpp, som delar varpen i två skikt, ett främre och ett bakre; varannan varptråd tillhör det bakre skiktet och varannan det främre. På ett par stöd, som är intappade i sidostöttorna vilar solvkäppen, "hovelskafet". Omkring denna är knutet ett snöre, som bildar öglor omkring varptrådarna i det bakre skiktet. Genom att draga fram solvkäppen till ett par urtag i stödets yttre ändar drages de bakre varptrådarna framför de främre och man får härigenom det andra skäl, som erfordras för att binda inslagen i en tuskaftvävnad. Inslagsgarnet skyttlas ej in i väven, utan man har en garnhärva som trådes i för hand under det att väverskan förflyttar sig utefter väven. För att slå samman inslagen användes ett vävsvärd.

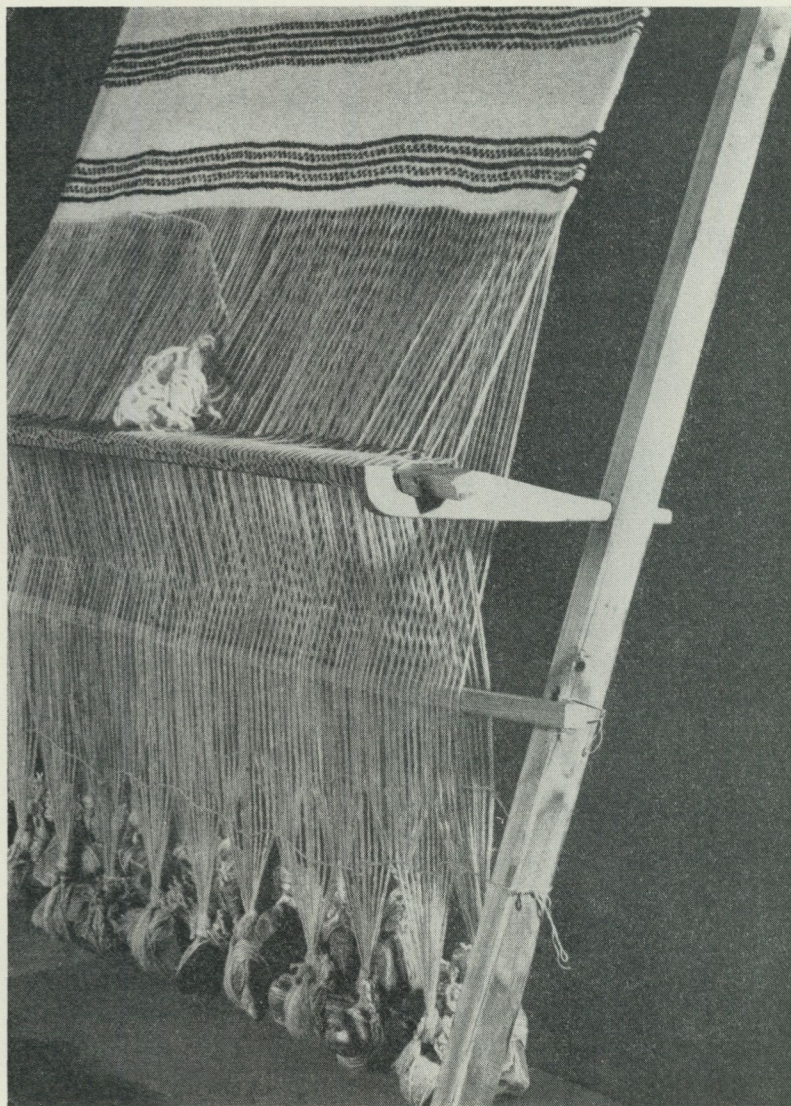
Varpen till en oppstadgogn åstadkommes oftast på ett speciellt sätt. Man väver nämligen ett band och på bandets ena sida låter man inslagstråden gå utanför bandets kant och bilda långa öglor, vilka spännes upp mellan två käppar i en enkel träställning. När bandet är färdigt har det således utefter ena sidan en lång frans av förlängda inslagstrådar, vilka gruppvis hopbundits till nystan.

Varpen till en norsk "grenevev" görs i en bandväv och samlas i nystan.

Bandet fästes sedan utmed vävstolens bom så att det förlängda inslaget hänger ned och bildar varp i den slutliga väven. Bandet kommer då att utgöra ytterligare en stadkant i den färdiga vävnaden, som således får tre stadkanter.

Denna typ av vävstol finns belagd i Norden från förhistorisk tid genom fynd av vävtyngder. Den finns också avbildad på klassisk grekisk keramik och varpningsmetoden i egyptiska gravar. Det är alltså en mycket ålderdomlig typ av vävstol, men det är inte detta i och för sig, som gör denna vävstol så märklig, utan fastmer det förhållandet, att den är helt nygjord. Inte som en rekonstruktion av en äldre typ, utan den är köpt från en snickeri- verkstad i Nordnorge, där man tillverkar denna typ av vävstol på beställning från den bofasta lappbefolkningen i Lyngen i Tromsö amt. Under andra världskriget härjades denna trakt och när befolkningen återvände måste de skaffa nya vävstolar, men höll då fast vid sin gamla, primitiva typ.

*Upprättstående vävstol, "opstadgogn" från Lyngen i Nordnorge.
Detalj som visar hur ett av inslagsskälen bildas.*